dat het Boek der boeken een geschrift met een verwerpelijke moraal is, even abject als daarin verkondigde God.[22] Bijgevolg diende de jeugd naar hun mening de inwijding in de Schrift bespaard te worden. Geheel anders oordeelden de negentiende-eeuwse protestantse auteurs met wie we kennis maakten. Zij kenden aan de Schrift bijzondere waarde toe, ook aan de 'onzedelijke' gedeelten daarin. Uit de negentiende eeuw ken ik geen reactie van protestantse zijde op het standpunt van de vrijdenkers over kind en Bijbel. Wel is uit het begin van de twintigste eeuw een weerwoord bekend op de door hen vertolkte visie. Toentertijd beantwoordde de gereformeerde dominee J.P. Tazelaar (1862-1936) de vraag of de Bijbel voor kinderen geschikt is, met een volmondig 'ja'. Zijn inziens gold dat ook voor de 'onzedelijke' verhalen. Zijn standpunt luidde:

> Maar de Heilige Schrift biedt geen onzedelijke verhalen. Wel spreekt zij van onzedelijke dingen. En dat met paedagogische bedoeling, n.l. om af te schrikken van het booze en Gods vergevende genade over den boetvaardige te openbaren.

Tazelaars standpunt impliceert niet dat kinderen met alle 'onzedelijke dingen' in de Bijbel geconfronteerd kunnen worden. Prudentie is gewenst: 'Niet één deel van Gods heilig Woord kan verkeerd zijn. Doch bij lezing moet de regel worden toegepast: Geef het kind *niet méér* dan wat des kinds is'. Er bestaat, kortom, volgens Tazelaar geen bezwaar kinderen bijbelgedeelten te onthouden waarvoor zij te jong zijn. Met nadruk keert Tazelaar zich evenwel tegen 'alle corrigeeren of ziften van het door den Heiligen Geest geïnspireerde Woord van God'.[23]

Met de door Tazelaar gewenste wijsheid maakten we kennis. Herhaaldelijk werden problematische gedeelten buiten beschouwing gelaten. Aan zijn eis om 'corrigeeren of ziften' na te laten werd niet voldaan. Herschrijving van de verhalen was, zoals bleek, staande praktijk. Filtering van de bijbelse versie van de geschiedenis met behulp van de zeef van de interpretatie met het oog op de aanvaardbaarheid ervan voor het heersende geloof en moraal vond al sinds de achttiende eeuw plaats.[24] De status van de Bijbel als 'het beste boek' werd overeind gehouden door *interpretatie*, door 'inkleuring' en herschrijving. Die kon ver gaan. In de onder toezicht van de Réveil-man Jan de Liefde (1814-1869) uit het Engels vertaalde bundel bijbelverhalen van de baptist Bourne Hall Draper (1775-1843)[25] bevat de hervertelling van Genesis 19 de volgende passage:

> Nu leefde er in eene van die booze steden [Sodom en Gomorra] een vroom man, die Lot heette. Indien er slechts één biddend

[22] Voor uitvoerige adstructie zie Houtman, *Rechtbank van de rede*, passim.

[23] J.P. Tazelaar, 'Kinderbijbel', in: *Christelijke Encyclopaedie voor het Nederlandsche volk*, III, (Kampen z.j.), p. 400-401. Vgl. dezelfde, *Het gereformeerde zondagsschoolwerk*, (Haarlem 1931), p. 98-108. Tazelaars kijk op het fenomeen 'kinderbijbel' is niet bepaald positief. Hij huldigt feitelijk het toenmalige gereformeerde standpunt dat alleen de 'echte' Bijbel goed genoeg is voor kinderen.

[24] Voor het onderstaande zie Houtman, *Bijbelse geschiedenis herverteld*, p. 34-40.

[25] B.H. Draper, *Bijbelsche verhalen voor kinderen*. Naar de 13e uitgaave uit het Engelsch vertaald (...), Amsterdam 1853.